

Maa- ja metsätalousministeriö

Suomen sisävesiammattikalastajien liiton lausunto Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto 2021-2027 Suomen ohjelmaan

Ohjelman keskeiset tavoitteet ovat hyviä. Ympäristökysymyksiin on vain kohdennettu turhankin paljon resursseja suhteessa tarpeeseen. Tavoite saavutettavasta kasvusta työpaikkoina on epärealistinen.

Kalatalouden yritysten omilla investointi ja kehittämispanoksilla savutetaan varmasti alan kehitystä. Eryteisesti kalastuksessa yrityksillä on paljon kehittämistarvetta ja haluakin, mutta toistaiseksi taloudelliset mahdollisuudet siihen ovat olleet heikot. Tuontikala on kilpailija aina kotimaiselle kalalle, eikä sitä tule tukea edes strategisesti nykytilanteessa. Kasvu pitää kohdistua kotimaiseen kalaan, jotta voidaan turvata mm. kriisitilanteissa kalaomavaraisuus ja säilyttää alan osaaminen. Tukien tulee kohdistua investointeihin ja kehittämiseen, ei tuotannollisiin tukiin.

Alkutuotannon edellytysten turvaaminen

Tekstissä on jälleen rinnastettu merialueen troolatun rehusilakan pyynti ja elintarvikekalan tuotanto sisävesillä, erittelemättä mitä luvut pitää sisällään. Tämä antaa tuotannosta täysin väärän kuvan. Sisävedet tuottaa kuitenkin yli 70% pyydetyn elintarvikekalan arvosta.

Jotta mm. vähempiarvoisia kalalajeja saataisiin nykyistä enemmän ja helpommin markkinoille, kalat tulisi saada kuluttajille helppokäyttöiseen ja haluttuun muotoon. Tämän saavuttamiseksi tulisi ratkaista kalanjalostuksen ensimmäiset ongelmat, kuten muikun kustannustehokas perkuu ja logistiikka, tilanteessa, missä kalastajia on vähän ja ne ovat toisistaan hajallaan ja harvassa. Toisaalta samalla pienen muikun kustannustehokas syöttö perkuussa isommissa volyymeissä kalastajakeskittymä alueilla, samoin kuin lajilleen lajittelu sekasaaliissa, molemmissa tapauksissa, sillä kenttä on tällä hetkellä kahtia jakautunut: toisaalta on toimivia kalastajakeskittymiä ja toimivia kalataloja, mutta myös yksittäisiä kalastajia siellä täällä ja etäisyydet kalastajien välillä ovat liian pitkiä, jotta käytännössä voitaisiin yhteistyötä tehdä. Kalastajan jäädessä yksin, myös kehittäminen vaikeutuu, vaikkakin vapaa markkina-alue luo hyvät mahdollisuudet paikalliseen suoramyyntiin ja menestymisen mahdollisuuteen pienemmällä volyymeillä. Mutta kasvu ja työllistäminen on erittäin vaikeaa yksittäisellä kalastajalla, kun koneet ja laitteet ovat liian kalliita suhteessa tuotannon volyymin resursseihin (henkilöstö, koneellistamisaste ja talous). Tässä kohtaa erittäin tärkeään rooliin nousee kalastusyrityksen omat mahdollisuudet kehittämiselle ja innovoinnille. Jos siis aiotaan säilyttää nykyiset yritykset ja saada ne investoimaan kasvuun, tulee jatkavillekin yrityksille saada toimiva rahoitusjärjestelmä. Kalastajien rahoituksen saanti tulee turvata myös jatkavien kalastajien osalta, mikäli alan jatkuvuus aiotaan turvata. Silloin ei riitä pelkkä uusien yrittäjien rahoituksen saannin turvaaminen.

Tuottajajärjestön perustaminen voisi olla mahdollisuus, mutta Suomen kalastuslaki ei tue sitä strategiaa: Niin kauan kuin kalastuslaki mahdollistaa yksityisen harrastuskalastajan/vapaa-ajankalastajan kalan "vähäisen" kalanmyynnin, jota ei kyetä seuraamaan mitenkään kun ei A) ole kirjanpitovelvoitetta, B) mitään valvontaa, mikään tuottajajärjestö ei kykene saattamaan markkinaa kuntoon. Toisaalta myös kaupallisen

kalastuksen 2. ryhmään kuuluvat kalastajat ovat usein yksityishenkilöitä, joilla ei ole edes ly-tunnusta, vaan myyvät kalaa yksityishenkilöinä eli kalastuksen harrastajina, ei siis yrityksinä/yrittäjä statuksella. Tämä luo markkinoille epäterveen tilanteen, jossa esiintyy polkuhinnoittelua. Tällainen kalastuslain suoma ”harmaa talous” on osin myös vaikeuttamassa kalastuslupien saatavuutta päätoimisille kalastajille. Tämän ongelman ratkaisemiseksi kalastuslakiin tai asetukseen tulisi lisätä ehto, että rekisterisää olevalla kaupallisella kalastajalla tulee olla ly-tunnus tai vähintään kuulua ennakkoperintärekisteriin. Lisäksi kaikki harrastuskalastuksen saaliin myyminen tulisi kieltää ja sanktioida lailla myös sisävesillä. Vasta tämän jälkeen voidaan miettiä tuottajajärjestöjen perustamista. Siksi se on hyvä olla kuitenkin optiona mukana.

Nyt laadinnassa olevissa käyttö- ja hoitosuunnitelmissa luodaan raamit seuraavan kymmenen vuoden ajanjaksolle siitä, kuina kaupallista kalastusta voidaan harjoittaa ja missä. Nyt kierroksella olleet luonnokset eivät vaikuta kovinkaan lupaavilta sisävesialueilla, sillä niissä on rajattu kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvista alueista paljon merkittäviäkin alueita KaL 13 § ulkopuolelle. Usein hyvin soveltuvista alueita on jätetty kokonaan pois pienempiä vesistöjä (yleensä alle 5000 ha) sekä suurimpienkin vesistöjen ranta-alueita, jotka ovat kaupalliseen kalastukseen hyvinkin merkityksellisiä alueita. Jos nyt nämä khs:t menee pieleen, myös kaikki EMKVR-rahoitusohjelman ja seuraavankin ohjelmakauden suunnitelmat valuu täysin hukkaan. Ilman kalavesille pääsyä ei kaupallista kalastusta ole olemassa. Tähän asiaan tulisi ministeriössä, eduskunnassa ely:issä ym. viranomaisissa tulisikin kiinnittää erityistä huomioita. **Kalastuksessa ensisijaisena tavoitteena tulisikin olla nykyisten toimijoiden toiminnan ja elinvoimaisuuden turvaaminen.**

Kiertovesiviljelyn taloudellisen kannattavuuden tunnuslukuja kun katsotaan, niin sitä tuotannonalaa ei tulisi EMVKR-varoilla tukea lainkaan, sillä rahoitusohjelman budjetti suhteessa kierto-vesiviljelyn vaatimien investointeihin on liian pieni.

Ympäristökunnostuksiin on saatavilla paljon erilaista rahoitusta mm. ympäristöministeriöstä ja maaseuturahastosta. Tämän vuoksi SSAK vastustaa sitä, että lisää rahoitusta siirretään meripolitiikkaan, ympäristötoimiin, valvontaan ja tiedonkeruuseen elinkeinojen rahoituksen kustannuksella. Kalatalouden elinkeinoilla ei ole muita tukimahdollisuuksia ja EMKVR:n selkeä painopiste tulee olla kalatalouden elinkeinojen tukeminen (investoinnit) ja kehittäminen sekä kalan markkinointitoimeenpiteet. Erityisesti tiedonkeruuseen ja valvontaan jo nyt varattu todella suuria rahamääriä ja lisäys ei mitenkään puolustettavissa ottaen huomioon toimijoiden määrä ja elinkeinon arvo. Ympäristöpuolella ja maaseuturahastossa on saatavilla paljon rahoitusta juuri vesiympäristön kunnostuksiin. Koska kalatalouden rahoitus vähäinen, tulisi ympäristöpuolen rahoitus kohdentaa hyödyntämään kalastajia lähinnä erilaisten biomanipulaatiohankkeiden ja vähempiarvoisten kalalajien hoitokalastushankkeiden kautta. Muu vesiluonnon kunnostusten rahoitus tulee ohjata muista rahoitusohjelmista.

Uudistuminen ja innovaatiot

Innovaatioseteli on ehdottoman kannatettava asia. Tosin, jos sillä voi hankkia ainoastaan ulkopuolisen tutkijan työpanosta, se on täysin turha kalastajille. Kalastajat tarvitsee yleisimmin kone- ja laitekehitystä tai tuotteistamista, ei suojelubiologia kertomaan kuinka säästää kalakantoja, tilanteessa missä kalavarat yleisimmin sisävesillä ovat alikalastettuja. Siksi tämän setelin käyttökohteita tulee laajentaa esim. insinööriyön tms. ulkopuolisen osaamisen ostamiseen. Miksi tällä ei voitaisi myös mahdollistaa kalastajan omien innovaatioiden toteuttamista ja kokeilua? Usein miten kehittäminen on kalastajien itsensä harteilla eikä tällä hetkellä esim. Lukessa ole olemassa sitä teknistä osaamista jota kalastajat juuri kaipaisi ja tarvitsisivat. Esim. Itä-Suomessa XAMK:lla on jonkin verran osaamista kalastajien tueksi, mutta sekin aika ohuessa rajapinnassa. Tässä tulisi miettiä laajempaa näkökulmaa esim. insinööriyön tai muun ulkopuolisen asiantuntijatyön hankkimiseen innovaatioissa.

On hyvä, että kotimaisen kalankulutuksen kasvua tavoitellaan, mutta miksi vain silakka on mainittuna erikseen? Eikö meillä ole muitakin lajeja kuten sisävesillä muikku, jonka käyttöä voitaisiin helposti kolminkertaistaa nykyiselläkin pyynnillä? Jälleen tässäkin osiossa on mainittu silakka ja siten muut vajaasti hyödynnetyt. **Poistakaa sana silakka erillisenä mainintana**, sillä sehän on vajaasti hyödynnetty resurssi siinä, kuin mikä tahansa muukin kuten muikku, särki, lahna, kuore, kiiski jne. Tai sitten pitää luetella kaikki lajit erikseen, myös muikku erillismainintana vähintäänkin.

Kotimainen pyydetty sisävesikalat puuttuu nykyään suurelta osin kouluruokailusta. Ongelma tässä on niin kilpailutus kuin raaka-aineen käsittelyn ensivaiheet. Pienen muikun prosessoinnin ensi vaiheet kuten koneperkuu ja sen automaattisyöttö tulisi olla mahdollisimman kustannustehokasta. Se meiltä puuttuu toistaiseksi täysin. Friteerattu muikku ja pottumuusi voisi olla kova juttu kouluruokailuun, mutta se hävitään kustannustehokkuudessa pienen muikun ensikäsittelyssä. Tai ylipäätään pienten vajaasti hyödynnetyjen kalojen osalta.

Paikallinen kehittäminen ja tiedonkeruu

Kalaleadereiden määrä ei olisi pitänyt kasvattaa. Mutta alueiden kattavuutta sisävesien osalta sen sijaan kyllä. Itä-Suomen ja Lapin alueiden koko on iso. Silti uusia ryhmiä on päätetty perustaa pienemmillekin alueille, vaikka ne olisi aivan hyvin voitu liittää jo olemassa oleviin alueisiin. Nyt kun EMKVR-ohjelman kokonaisbudjetti on reaalisesti pienentynyt ja uusia aktivaattoreiden virkoja perustetaan, kalastuksen kehittämisen resurssit todellisuudessa kapenee entisestään ja hallinnon kulut vain kasvaa. Tällöin kalatalouden kehittämisestä tulee vain näennäistä.

Kalastuksen, logistiikan sekä kalakaupan tietojärjestelmiä tulisi kehittää sisävesillä. Niitä on jo aloitettu kehittämään ja sen kehittämiseksi on paljon erilaisia ajatuksia olemassa, jotka hyödyttäisivät kalastajia itseään. Siksi myös sisävesille tulee varata riittävästi resursseja tietojärjestelmien kehittämiseen.

Suomen sisävesiammattikalastajat ry

Saarijärvellä 23.1.2022

Juha Piilola

Puheenjohtaja

